

הוא א ימי קים מולי... עין שמעון

מי שמתו פרק שריש ברכות

בגמרא... עין שמעון... עין שמעון

כל לנצורטו טפיר... עין שמעון

עין שמעון... עין שמעון

עין שמעון... עין שמעון

עין שמעון... עין שמעון

עין שמעון... עין שמעון

עין שמעון... עין שמעון

עין שמעון... עין שמעון

עין שמעון... עין שמעון

עין שמעון... עין שמעון

עין שמעון... עין שמעון

עין שמעון... עין שמעון

עין שמעון... עין שמעון

עין שמעון... עין שמעון

דברים אחרי כי לך נ'ו

עין שמעון... עין שמעון

לית הלכתא כי דא מתוהא דביש

עין שמעון... עין שמעון

רב נסים גאון

עין שמעון... עין שמעון

תורת הבית

עין שמעון... עין שמעון

עליון השם

עין שמעון... עין שמעון

רבנן דגמלא

עין שמעון... עין שמעון

מכאן ר' יוסי

עין שמעון... עין שמעון

מכאן ר' יוסי

עין שמעון... עין שמעון

רב נסים גאון

עין שמעון... עין שמעון

תורת הבית

עין שמעון... עין שמעון

עליון השם

עין שמעון... עין שמעון

רבנן דגמלא

עין שמעון... עין שמעון

מכאן ר' יוסי

עין שמעון... עין שמעון

מכאן ר' יוסי

עין שמעון... עין שמעון

רב נסים גאון

עין שמעון... עין שמעון

תורת הבית

עין שמעון... עין שמעון

עליון השם

עין שמעון... עין שמעון

רבנן דגמלא

עין שמעון... עין שמעון

מכאן ר' יוסי

עין שמעון... עין שמעון

מכאן ר' יוסי

עין שמעון... עין שמעון

6

Isserlein, Israel ben Pethahiah

ספר

תרומת הדשן

חיברו ויסדו חד מרבוותא קמאי דפקיעי שמייהו
הגאון הנורא רבינו ישראל זלה"ה
אשר נודע שמו בשערים ומכונה בין האשכנזים
בשם רבי איסרלאן תלמיד רבינו עוזר משלעזיא
תלמיד תלמידו של מהר"ם מרוטנבורק ז"ל

חלק ראשון

שאלות ותשובות

ערוך ומוגה עפ"י כתבי יד בתוספת תשובות חדשות
עם
ציונים מקורות השוואות והערות

מאת

שמואל אביטן

בלאאמו"ר הגאון מוהר"ר משה שליט"א

פעיה"ק ירושלים תוכב"א

שנת תשנ"א לפ"ק

לחוכית דמשום זילותא וביזוי כה"ג לא חיישינן לאיסור דרבנן מהא דפרק ב"מ (שבת לג, א) רבא אנסיה ליה בעידניה בע"כ פ"י התלמידים שהיה להם עת קבוע לפניו אנסוהו שהשהה נקביו, ואמרינן נמי כפ' הבע"י (יבמות סב, ב) דכמה סבי איעקר מפירקיה דר"ה ע"י שהשהו נקביהם לקטנים ומסתמא לא היו תוקפים ומחזקים כרבא וכהנהו סבי לשהות אלא מחמת כיסופא זילותא למיזל לצורכיהן מקמיה דרבנן לא חשו לאיסור כל תשקצו וה"ה כנדון דיון. ומ"מ קשה הדבר מאד לבדות חלוקים מן הדעת שאינם אפי' רמוזים בתלמוד ופסק הגאונים מהך מילתא.

סימן יז

ספרים נמי שהיו בימיהם היו צריכין לחוש שלא יפלו ויתבזו⁶. ולפ"ז איכא למימר שלבו דואג על הספר שבידו שלא יפול לארץ ולא יוכל לכוון, מ"מ נראה דשרי כיון דאינו אותו המחזור או התפילה אלא רק כדי להתפלל בדיוק ולא ידלג שום אות ליכא למימר שלבו דואג עליו כמו גבי אחזו תפילין בידו או ס"ת בזרועו דהתם אינו תופשו רק לשמירה ולא לעשות בהו מצוה עכשיו⁷. וכה"ג מחלק בתלמוד פ' לולב הגזול (סוכה מא, ב) אמר אבא בר מרימר לרב אשי אבא הוה מצלי כיה פ"י כשהלולב היה בידו היה מתפלל מיתיבי לא יאחז אדם תפילין בידו וכו'. ואמר שמואל סכין מעות וקערה ככר וכיוצא בהן התם לאו מצוה היא וטריד הכא מצוה ולא טריד. ופירש"י⁸ לאו מצוה לאחוז ניהו והוויין עליו למשא ולכך טרוד בשמירתו אבל הכא נטילתו ולקחתו מצוה ומתוך שחביב עליו אין משאם ושמירתם ככד עליו ולא טריד, ע"כ. ונראה דבנדון דיון הואיל ותפשה לשם תפלה עצמה כדי להתפלל בעיון ובריון יפה אין משאם ככד עליו ולא טריד⁹.

סימן יח

שאלה: המושכים ואומר ברכות ושבתות עד ברוך שאמר וחזר לביתו ועשה צרכיו וחפציו, שפיר קעביד או לאו.

תשובה: יראה דלא שפיר קעביד, דגריסין פ' היה קורא (ברכות יד, א) אסור לאדם שיעשה חפציו קודם שיתפלל וסתם תפלה המוזכרת בתלמוד

ק"ג) וע"י רמ"א (סי' צ"ב ס"ב) מה שהביא מהרשב"א (ח"א סי' קל"א) וע"י מג"א (שם סק"ג). 5. ד"ה הנכנס. 6. ע"י ב"י שם. 7. רמ"א (סי' ק"ג ס"ב) וב"י שם, וע"י פרישה (סק"ג) שהוכיח כן גם מהטור, וע"י דברי חמודות ברא"ש שם (אות קכ"ט).

סי' יז: 1. ד"ה לא יאחז. 2. ב"י ושו"ע (סי' צ"ו ס"ב) וע"י פרישה (סק"ג), והביא בב"י שכי"ה דעת ר"י שם. 3. שבת פט"ז סי' א'. 4. סי' שצ"ו. 5. ד"ה היה קורא. 6. שו"ע (סי' צ"ו ס"א) וע"י פרישה (סק"א) וע"י ה"טב בס' האשכול הלכ' ס"ח (סו"ס י"ג) — הלבוש טרוד עמ' 44. 7. ע"י ט"ז (שם סק"א) שמה לימד זכות על ש"ץ שנוטלים ס"ת בידיהם ואימרים יקום פורקן ושאר תפילות, דכיון שמחזיקין עתה בס"ת לצורך התפילה הו"ל כלולב בזמנו, ואינו רק לשמירה, וסיים דמ"מ אין להקל בזה בתפילת י"ח. 8. ד"ה לאו מצוה. 9. ומ"מ אם נפל ומשוי"כ אין יכול לכוון פסק בספר חסידים (סי' י"ח) דמתר להגביותו, הביאו במג"א (שם סק"ג).

7 ←

שפירש שהלכות גורמין לו שיכוין לבו שהוא מסתכל כלפי שמים : **ג כתב הרמב"ם** מניח ידיו על לבו וכו'. כתב נ"י דהכי איתא ולבו נכנע קשה ויש לומר שמה שכח שיקמכל כלפי שמים אינו רואה ולומר שיהיו עיניו תלויות למעלה כל זמן התפילה אלא שעל דרך העברה אם יסתכל כלפי שמים יכנע לבו ע"כ (ב):

ג כתב הרמב"ם מניח ידיו על לבו כפותין וכו'. צפ"ה (תפלה ה"ד) וטעמו מדאמרינן בפרק קמא דשבת (י) רבא שדי גלימיה ופכר ידיה ומללי אמר כעבדא קמי מריה והא דאמר רב אשי חזיתיה לרב כהנא כי איכא נערא צעמא שדי גלימא ופכר ידיה וכי איכא שלמא צעמא לביש ומתכסה וממעטף אמר הכון לקראת אלהיך ישראל משמע ליה דלעולם הוה פכר ידיה ולא היה משנה מצערא לשלמא אלא צענין המלבושים בלבד: ומ"ש שיהיו הימנית על השמאלית. [ג] מסבירא דנפשיה כתב כן ואפשר שהוא רמו להכניע ידו הרע שהוא נרמו בלב שמאל (ג): **וכתב רבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל** שהכל

שנאמר (ו) והיו עיני ולבי שם כל הימים ואנו מתפללין כנגד בית המקדש ולכן צריך שנתן עינינו למטה כנגדו ונחשוב כאילו אנו עומדים בו ומתפללין. ובלבו יכוין למעלה שנאמר (ו) נשא לבבנו אל כפים אל בשמים: **ג כתב הרמב"ם ז"ל** (תפלה פ"ה ה"ד) מניח ידיו על לבו כפותין (ח) הימנית על השמאלית ועומד כעבד לפני רבו באימה וביראה ובפחד (ט) ולא יניח ידיו על חלציו:

סימן צו

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] מה הם הדברים שאסור לאחוז בידו בשעת תפלה:

א וְלֹא יֵאָחֶז בְּיָדוֹ תְּפִלִּין (א) וְלֹא סֵפֶר תּוֹרָה בְּזֵרוּעוֹ וְלֹא קַעֲרָה מְלֵאָה בְּיָדוֹ וְלֹא סִכִּין וּמַעֲוֹת

וקאמר שמניח ידיו על לבו הימנית על השמאלית וכו' נראה שכך היה מנהג מקומו כשמדברים עם המלך והוא שכתב אש"כ (ה"ה) בחיקון מלבושו מזיין ענמו ומהדר שנאמר (תהלים ז ט) השתחוו ליי בהדרת קודש אבל הא דאיכא בגמרא כי איכא נערא [וכו'] ופכר ידיה אין פירושו הימנית על השמאלית אלא כדפירש רש"י שחובק ידיו באצבעותיו כאלם המלעטער ומה לא דיבר הרמב"ם דפשיטא דהכל לפי הצער כך יתפלל וישפוך שיחו לפניו יתצרך בדמעות ובשברון לב ומתנים: **ומ"ש וְלֹא יֵנִיחַ יָדָיו עַל חֲצִיצוֹ.** פירש נ"י שהוא פירוש להא דאיכא בפרק מי שמתו ולא יניח ידיו על סנטרו לפי גירסת הרי"ף ופירוש הערוך סנטרו כמו סטרו ועיין בסיומן ז"ל:

צו א וְלֹא יֵאָחֶז בְּיָדוֹ תְּפִלִּין וכו'. בפרק מי שמתו (דף כ"ג:) ובפרק לולב הגזול (סוף דף מ"א) ופירש רש"י שכל אלו טרוד הוא צמחשבתו שלא יפלו מידו ואין דעתו מיושבת עליו בתפילתו ע"כ. משמע דוקא הני דאיכא בזיון כתבי הקודש בתפילתו אי נמי ומעוה שלא יתפלו וכוך שחם יפול יהיה נמאס: **ואמרינן** בסוף פרק לולב הגזול דאמימר הוה מללי ולולב בידו ואותיבנא מהא דתניא לא יאחז בידו תפילין וכו' ושיי התם לאו מנזה וטרוד בזה הכא מנזה יניחו ולא עריד בזה ופירש רש"י לאו מנזה לאומון והויין

דרכי משה

(ב) ובפרק אין עומדין דף (כ"ה ע"א) (כב: ד"ה צריך) פירש הר"ר יונה הא דאמרינן המתפלל צריך שיהיו עיניו למטה ולבו למעלה רצונו לומר שיחשוב בלבו כאילו עומד בשמים ויסיר מעליו כל חענוגי העולם הזה וכל הנאות הגוף כמו שאמרו הקדמונים כשתרצה לכיין פשוט נשמתך מעל גופך ולאחר שיגיע לזה יחשוב

פרישה

(ו) והיו עיני ולבי שם גזר. פירוש צמח המקדש: (ו) נשא לבבנו אל כפים. כתב הר"ר יונה (כב: ד"ה שנאמר) דעיקר הפירוש הוא שמפני שדרר המתפלל לחיות רחוק יתן לבה חזקה ויפיר ליה אהרן אהרן

כמנהג המקום שיש מקומות שחובקין היד והזרוע ימין תחת אציל שמאל ושמאל תחת אציל ימין כשמדברים עם המלך והוא מנהג ארץ אדום ויש מקומות שחובקין ידיהן באצבעותיהן ויש מקומות משמים ידיהם לאחוריהם וכן מנהג ארץ ישמעאל ומכוונים לרמו כאילו אין להם ידים כלומר שאין להם יכולת זולתו ע"כ (ד): **ומ"ש הרמב"ם** (ט) וְלֹא יֵנִיחַ יָדָיו עַל חֲצִיצוֹ. אפשר שכתב כן מסבירא דנפשיה לפי שהוא דרך יוהרא ואפשר שהוא פירוש למה שאמרו בפרק מי שמתו (ברכות כד:) שלא יניח ידו על סנטרו וכדברי הערוך (ערך סנטר) שפירש לא יניח ידו על לבו סנטרו כמו סטרו כמו ללע והנו"ן יתירה כלומר שלא יניח ידיו על כסליו שנראה שעומד בקלות ראש [ג] ויש גירסא אחרת בזה ואכתבנה בסיומן ז"ל (ד"ה ומ"ש ולא יניח) בסייפתא דשמיא: **צו א-ב וְלֹא יֵאָחֶז בְּיָדוֹ תְּפִלִּין וכו'.** בפרק מי שמתו (ברכות כג:) ובסוף פרק לולב הגזול (סוכה מא:) ופירש רש"י תפילין וס"ת מפני שטרוד צמחשבתו שלא יפלו מידו ויתפלו ואין דעתו מיושבת עליו בתפילתו וסכין מתיירא שחם יפול ויתקע לו ברגלו וקערה מלאה ומעוה שלא יתפלו וכוך שחם יפול יהיה נמאס: **ואמרינן** בסוף פרק לולב הגזול דאמימר הוה מללי ולולב בידו ואותיבנא מהא דתניא לא יאחז בידו תפילין וכו' ושיי התם לאו מנזה וטרוד בזה הכא מנזה יניחו ולא עריד בזה ופירש רש"י לאו מנזה לאומון והויין

היזק בגופו או הפסק ממנו הילכך אסור לתפסן בידו אצל דברים שאין בהם הפסק אם יפלו מידו מותר לתפסן בידו וקשה למסיפא משמע איפכא דוקא לולב דאיכא מנזה הוא דשרי אצל כל שאר דברים דלימ נזה מנזה אסור אפילו ליכא הפסק. ויש לומר דשאר דברים דליכא נזה הפסק פשיטא דשרי ולולב אינטריכא ליה דסלקא דעתך דאמינא דבלולב נמי טריד דילמא יפול מידו ויפסק קמ"ל דאף על פי כן שרי דכיון דמנזה הוא לא טריד כן נראה מפירוש רש"י: אב"ל ה"ר יונה כתב דיש מפרשים דשום דבר אין לו לתפוס בידו והני דנקט לאו דוקא אלא לאורחא דמילתא בעלמא נקטינהו ולא נהירא. ועוד נראה לי דשגלה חילוקים בדבר כל הני דאיכא טירדא דכיון דכתיב הקדש אי נמי היזק בגופו או הפסק ממנו אסור לתפסן בידו ואם תפסן נריך לחזור ולהתפלל ולולב דמנזה הוא ולא טריד מותר לתפלה ושאר דברים דליכא מנזה ולא טריד לתפלה לא יאחזו בידו ודעידב זלא ואין נריך לחזור ולהתפלל ע"כ והכי נקטינן:

עליו למשא לפיכך טרוד במשאם וכד עליו משאם ושמיכתם הכא נטילתו ולקחתו מנזה היא ומתוך שחביבה מנזה עליו אין משאה ושימורה כד עליו ולא טריד. ולפי זה שאר דברים שאין בהם הפסק אם יפלו מידו מותר להתפלל בעודן בידו. וה"ר יונה כתב דפרק מי שמתו (יד: ד"ה ספין) דלימ דמפרשי דספין וקערה וכל הני דנקט לאו דוקא אלא לאורחא דמילתא נקט והוא הדין שאין לו ליטול בידו שום דבר בשעת התפילה אלא לולב בלבד דמשום חביבה מנזה לא ימעט בזה כוונת התפילה א:] וכתוב במרומת הדשן (פי"ו) דספר תורה דקמני לאו דוקא דהוא הדין לכל כתבי הקודש ואפילו מחזורים ותפילות ועם כל זה החיר לאחוז מחזור או תפילה בידו להתפלל בהם דכיון שאינו אוחז אותם אלא כדי להתפלל בדיוק ליכא למימר שלבו טרוד עליו כמו גבי אוחז תפילין בידו או ס"ת מצונו דהתם אינו מופסו רק לשמירה ולא לעשות בהם מנזה

וכבר (ג) מפני שלבו עליהם שלא יפלו מידו ויטרד ותבטל כוונתו. ולולב בזמנו (ג) מותר לאחזו בידו כיון שהוא צורך מצוה אינו נטרד בשבילו:

סימן צו

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] לא יגהק ולא יפהק ולא יניח ידיו על סנטרו: [ב] ולא ירוק ואם אי אפשר לו שלא לרוק: [ג] ואם כנה עוקצתו: [ד] ואם נשמט טליתו ממקומו או נפל: [ה] ואם היה משוי על ראשו:

א ולא יגהק ולא יפהק. ואם עשאו לרצונו הרי זה מגסי הרוח ואם צריך לעשותו מתוך אונס יניח ידו על פיו שלא תראה פתיחתו. ולא יניח ידו על סנטרו כדרך גסי הרוח:

עכשו אצל הני הואיל ותופסם לשם תפילה ענמה כדי להתפלל בעיון וכדיוק יפה אין משאם כד עליו ולא טריד דדמי לולב משום דלקחתו מנזה אמרינן דמתוך שחביב עליו אין משאם ושמירתם כד עליו ולא טריד עד כאן וכן דעת ה"ר יונה (טו: ד"ה ואסור) שמוותר לאחוז מחזור ותפילות בידו בשעה שמתפלל שאפילו ליטלו אחר שהתחיל להתפלל החיר כמו שאכתוב בסיומן שאחר זה (סוד"ה ואם כינה) כ"ד:

צ"ז פרטי רמזי דינים המחזורים המבוארים בזה הסימן

[ג-ד] בשעה שמתפלל אם יכול לקחת סדור תפלות או דבר אחר: בעודו מתפלל אסור לרוק אם לא לצורך וכן אסור להבליעו בבגד העליון כיון שהרוק נראה:

א ולא יגהק ויפהק ואם עשאו לרצונו הרי זה מגסי הרוח. פשוט בסוף פרק מי שמתו (ברכות כד:) ופירש רש"י גיהוק. פעמים שאדם מוילא מגופו לפיו נפיתה וריחה כריח המאכל שאכל: פיהוק. סוף מלקוחיו פוחת להוילא רוח הפה מלא כאדם שרוחה לישן או שעומד משינה ויש שדורשין גיהק נוטריקון גו הקיס פיהק פה הקיס. והנה לפירוש ראשון גיהוק בלעו ריגולדא"ר פיהק בוסמילא"ר ולפירוש שני גיהוק בלעו דיספיריזא"ר ופיהק כמו לפירוש ראשון: ופ"ש רבינו ואם צריך לעשותו מתוך האונס יניח ידו על פיו שלא תראה פתיחתו. גם זה שם (כד:) וכשהוא מפהק יניח ידו על סנטרו ופירש רש"י סנטרו מנטו"ן בלעו שלא תראה פתיחת פיו: ופ"ש ופ"ש יניח ידו על סנטרו כדרך גסי הרוח. על מה שכתבתי בסמוך כתב הר"ש (פ"ג סי' לו) שהרי"ף (טו:) גורס לא היה מניח ידו על סנטרו בשעת תפילה מפני שנראה כגסי הרוח וא"ת היאך רבינו מזהה שטרם לבי חרי שבסמוך כתב שאם נריך לפהק יניח ידו על פיו וזה כגירסת רש"י א] שהיא יניח ידו על סנטרו ואח"כ כתב ולא יניח ידו על סנטרו כגירסת הרי"ף וי"ל דאע"ג דסבר שגירסת הרי"ף עיקר מכל מקום כשמפהק נריך להניח ידו על פיו מדאיחא צירושלמי פרק מי שמתו (ה"ה) א"ר חנינא אני ראיתי את רבי מפהק ונתן ידו על פיו וכתבוהו שם ה"ר יונה (טו: ד"ה וא) והרא"ש אצל קשה למה לו לרבינו לכתוב ולא יניח ידו על סנטרו מאחר שכבר כתב בסיומן ז"ה בשם הרמב"ם (תפלה פ"ה ה"ד) ואל יניח ידו על חלציו [א] ואפשר שרבינו אינו מפרש סנטרו סטרו כמו שכתבתי בסיומן ז"ה (ד"ה ומ"ש הרמב"ם) בשם הרמב"ם אלא מפרש דסנטרו היינו מנטו"ן וכן פירש רש"י בסוף מכות (כ. ד"ה חמש פיאום) על פאות הזקן ואחת למטה שער שבין השבולת באמצע הסנטר שלוועין מנטו"ן וכן פירש גם כן דפרק מי

פרישה

(כ) מפני ש"בו ע"ה. פירש רש"י תפילין וספר תורה מפני שטרוד במחשבתו שלא יפלו מידו ויחזו וספין שמה יתקע צבגליו וקערה מלאה ומעט שלא יתפזרו וכבר שאם יפול ימאס ור' יונה פירש דכל הני לאו דוקא דהוא

ז. וסוכה שם [בפירות]
 רש"י ד"ה הבל:
 תרומת השמן [במין]
 ורבי יונה [בכמה טו, ב]
 ד"ה ואמר:
 ח. ברכות כ"ד
 [ע"ג]:
 ט. שם וכגירסת
 י"י, ירושלמי שם פ"ג
 כה ה הוצא גרבינו
 ה שם טו, ב ד"ה ואי
 יא"ש שם פ"ג סימן
 לו:
 ק. שם [ב] דעת
 צנ"ט הפלה ה, יא וכ"י
 ק ד"ה ומ"ש רבנו אלון:
 שם בפירוש רש"י
 י. ומשמע והוא
 קמות שם ד"ה ומשמע
 מי יונה שם ד"ה ואמר
 א"ש שם פ"ג סימן לו:
 שם בחקפוט
 רא"ש וברבנו יונה שם
 ז רבנו מנחם וכ"י ד"ה
 אס לדעת הר"ף שם:
 [בבא] מליעא ק"ה
 יב בגירסת הר"ף ברכות
 ב והא"ש שם פ"ג סימן
 לו:
 ז. א. ברכות ז'
 [ע"ג, לו, א]:

צינונים פ"מ"א

א. הרבנו יונה פרק
 שמחו [בכמה טו, ב ד"ה
 ואמר]:
 ב. טור הרי"ף [בכמה
 ב, ה הוצא ברא"ש שם פ"ג
 אן לו: רבנו יוחנן נמי
 ז"ג מה ד' : א. הרבנו יונה
 ה: פרק מי שמחו [שם
 ב ד"ה ואי מ"ש הירושלמי
 א פ"ג סוף הלכה ה]:
 אור ודורו [הוא סימן
 לו]:

הגהות והערות

בדפדף כחוב בלות א'
 יונה כ"ג וסוכה מ"א
 כה שם, ע"כ, ובשאר
 יסופים הסמט לגמרי
 מוז רק בכמה כ"ג וחסן
 הטובה נמש"ב ד"פ סוכה
 שם ש"ך על דין ללכ:
 ו א. תוספת דפ"א,
 דטוסים ראשונים נתיב רק
 דוט"ו לנ"י:
 ב. בדפדף כחוב פותח
 ז' לללי חק, ונעתיך ערך
 הק כחב פותח פיו ככל
 א, ויכאן הוא ע"ש דפ"א,
 יין ע"ז פ"ק א. וירשעה
 , ד' כחוב פתרה מיה לללי
 ה וירשעה רש"י נתיב סוף:
 א. "פניו נבש"י יב"ש
 כחוב ג:

ב וז"ל. אע"פ שאם יפול אפשר שיפסל (תלמידי רבינו יונה) פרק מי שמחו ברכות י', ב ד"ה סנין): ג מותר לאחוז. נפל ספר לפניו על הארץ ואינו יכול לכוון מפני זה, מותר להגביהו כשיסיים הנצרכה (ספר חסידים סימן משעו):

צו א פנטרו. היינו למו התמתן, ומה שקלם חזינים עושין כן, אינם מתכוונים לשם יוהרה רק לצדומי קלל, אבל שלא בשעת הזמר אסור (ל"ח דברי המדות ברכות פ"ג אות קנב): ב צ"רוב. נראה לי דאפילו בתחנותי שלאחר התפלה אסור, דכל זמן שלא פסק הוה ליה כעומד לפני המלך: ג אי אפשר לו וכו'. כגון אם ילעטר בזה ויהא טרוד בתפלתו: ד שלא יראה. דוקא כנגד התמתן, אבל כנגד העליון כיון שהרוק נראה אסור (תלמידי רבינו יונה ברכות טו, ב ד"ה ואי מבליעו), וכו' במדינתנו שלובשין בגדיה חסיכה כנגד שקרון פניל"ט, אם מותר להבליעו בו כיון שהרוק נראה, ואפשר כיון שעשוי לכך אין בו משום מילוס: ה ואינו יבוש. פירוש, שמתום לו להבליע, או שאינו יכול לשמועו בפיו עד שיבליעו: ו א א פימינו. והקשה צנ"י [ד"ה ומ"ש רבנו אלון] אדרבה ימין ידיה הוא שמאל דקודשא בריך הוא כדאיתא בסימן קכ"ג [סעיף א], ועיין שם מה שחירך, וזכרתי משה [אות א ד"ה ורקו חירך דכשדוקק לא ראו להורות שהשכינה נגדו, אדרבה בנתיקתו מסתלקת השכינה ממנו, עכ"ל, ובשנלי [ה] לקט [סימן ז] כתב בשם הירושלמי [בכמות פ"ג סוף הלכה ה] לימינו אסור לשמאלו מותר שנאמר [תהלים קכא, ה] ה' לך על יד ימינו י, עכ"ל, וא"כ אחי שפיר, שהשכינה עומדת על כד ימינו ואסור לרוק לגד השכינה, מה שאין כן כשנתן שלום משני אדדין להקב"ה, נתן לימין הקב"ה ברישא: ז יבוש פימינו. ואי משום נטילה, די בנקיון עפר, כמו שכתוב סימן ל"ב סעיף ו, או י"ל שנטולה ע"י נגד: ח יבוש פימינו. אפילו נפל רובו, כן משמע צנ"י סימן ח' [ד"ה וכו', ע"ש סעיף ט"ו]:

צו ב אפילו ויטרד ותתבטל בוונתו. ב אפילו ולולב בזמנו מותר לאחוזו ביד כיון שהאחיזה בידו היא מצוה אינו נשדר בשבילו: ג יג מותר לאחוז מחזור א תפלות בידו בשעת שמתפלל הואיל ותופסם לצורך תפלה עצמה לא שריד דומיא דלולב דמשום דלקיחתו מצוה לא (א) שריד: הנה (א) וכל מקום אם לא היה בידו קודם שהתחיל להפלת לא יחזור אחריו בתפלה לטעם אלא אם כן היה במקום מיוחד שהוא מוכן (ג) אז מותר לטעמו אפילו בחוק התפלה כדי (ד) להפלתו מתוכו:

סימן צו

שלא יגהק ולא יפקח ולא ירוק בשעת התפלה.

וכו' ה' סעיפים:

א (א) לא (א) יגהק (מוציא מגופו לפיו נפיתח מתוך שובעו, ריטוי"ד בלע"ז, רש"י ברכות כד, א ד"ה שגיהק) ולא יפקח (פירוש י' חיד מלקוחיו פותח להוציא רוח הפה, רש"י שם ד"ה פיהק) * ואם צריך לפקח מתוך אונס (א) יגיה ידו על פיו שלא תראה פתיחתו: הנה (א) [ב] [א] וזהו שלא יניח ידו על א [ב] נטעו בשעת התפלה דהו דרך נקוט רוח:

ב י (א) אסור לו ב (א) לרוק ואם ג אי אפשר לו שלא לרוק (א) מבליעו בכסותו בענין ד שלא יראה (א) נראה ואם הוא אסמנים (פירוש מי שאינו יכול לראות דבר מאוס, ערך ערך אסתם) ה ואינו יכול להבליעו בכסותו וורקו לאחריו: הנה (א) [ב] [א] ואם אי אפשר לורקו לאחריו (ב) וורקו (א) לשמאלו אבל ו לא לימינו וכל שכן לפניו (א) דאסור (א) [ב] [א] והוא דלקמן גריש סימן קכ"ג שהופך פניו לגד שמאלו חתלה שהוא ימין של הקדוש ברוך הוא יש לומר הטעם כיון שמעולם לא ירדה השכינה למטה מעשרה אם כן אין השכינה כנגד המפלט ולפיכך חלקו כבוד לימין ידיה בנתיקתה היא בשעת תפלה אבל (בכסותו) [כשפוסט] * שלשה פסיעות האדם מרחיק עצמו ממקום חפתו והוא כנגד השכינה ולפיכך נתן שלום לשמאלו שאו הוא כנגד ימינו של הקדוש ברוך הוא, ב"ח יוסף [ד"ה ומ"ש רבנו אלון] בשם אביו):

ג אם בנה עוקצתו ימשמש בכגדיו להסירה שלא תתבטל בוונתו (א) אבל לא יסירנה בידו: הנה (א) ודוקא בשעת התפלה אבל שלא בשעת התפלה א יכול לטעול (א) כינה ולווקקה בזה הכנסת (ועיין לעיל סימן ד' סעיף י"ח):

ד אם נשמש שליחו ממקומו ח יכול למשמש בו (א) להחזירו (א) אבל אם נפל בולו אינו יכול לחזור ולהתעטף בו דהוי חפסק:

ה הנושא משוי על כתיפו והגיע זמן תפלה פחות מארבעה קבין מפשילן לאחריו ומתפלל ארבעה קבין מניח על גבי קרקע ומתפלל:

סימן צח

צריך שיהיה לו כונה בתפלתו, וכו' ה' סעיפים:

א (א) המתפלל צריך שיכוין (א) בלבו פירוש המלות [שמוציא] * בשפתיו (א) ויחשוב שנטולה ע"י נגד: ח יבוש פימינו. אפילו נפל רובו, כן משמע צנ"י סימן ח' [ד"ה וכו', ע"ש סעיף ט"ו]:

צו א (א) לא יגהק. שמוציא רוח מפיו (ברית) [כריח*] המאכל שאכל. ולא יפקח. פותח פיו כמי שרוצה לישן: (ב) וורקו פימינו. צנ"י [ד"ה ומ"ש רבנו אלון] הקשה בשם [מהר"י] אבנה דלאן נותן מעלה לימין האדם, ולקמן [ריש סימן קנב] דנין ג' פסיעות שחלק כבוד יותר לשמאלו מפני שהוא ימין דשכינה, והשאר צנ"ע, על כן לא כתבו צנ"י נש"ע כאן. ולענ"ד נראה דהכא בשעת ריקתו מסלק ממנו כבוד השכינה, וכמו שכתבו [סימן ג סעיף א] בענין המכבדו מכובדים בו, על כן אוליין בחר ימין ושמאל של האדם. מה שאין כן ג' פסיעות שהרי משתחוה לשכינה, על כן אוליין בחר ימין דשכינה. ומימה על רבינו הגדול [מהר"י] אבנה והצ"י שלא הרגישו בזה, כי הוא נכון וצדור:

עברת זקנים

13

כל כך כמו בשמונה עשרה ברכות. ואין זה נכון, דהא קתני בכרייתא [שם] השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע וכו', אלמא ביו"ט עסיקנן ואפילו דליכא אלא ז' ברכות מתפלל אפילו מהלך, דער כאן לא פליגי ת"ק ורשב"א אלא אי מסמך גאולה לתפילה או תפילה מעומד עדיף, אבל אם יצא לדרך לכולי עלמא מתפלל אפילו מהלך, וכך הקשה הרשב"א ז"ל בחידושיו [שם ד"ה הא], אלא שהניח הדבר בצ"ע. עוד תירצו בתוספות ז"ל בשם (הר"י) [הר"ם] דהכא כי הדר לביתיה מצלי מעומד, אבל בהבינינו דכי מטי לביתיה לא בעי למיהדר לצלווי ולהכי בעינן מעומד. וגם תירוץ זה אינו מחזור, דלימרו רבנן שיתפללו הבינינו אפילו מהלך דומיא דתפילת שמונה עשרה, ולכי מטי לביתיה ליהדר וליצלי. ועוד שעיקר דינם ליתא לענ"ד דלא אשכחן לחזור ולהתפלל אלא גבי תפילה קצרה, לפי שאין בה לא ג' קמייתא ולא תלת בתרייתא, הא תפילת שמונה עשרה דומיא דתפילה קצרה דקאמר בין מעומד בין מהלך ודאי דלא בעי למיהדר לצלווי, והא דאמרינן [שם] ברכ אשי דהוה מצלי בהדי ציבורא מיושב, וכי הוה אתי לביתיה הדר ומצלי מעומד, שאני התם לפי שהיה מתפלל מיושב ולא דמי למהלך או לרכוב דמהלך דמי. ובעיקר הקושיא נ"ל לתרץ דהא דקא פסיק תלמודא הבינינו מעומד דוקא בעיר, דכל השנה אדם מתפלל הבינינו חוץ ממוצאי שבת ומימות הגשמים, ותדע לך דאם לא כן כי קמיעביא ליה [בברכות שם] מאי איכא בין הכינינו לתפילה קצרה, אמאי לא קאמר נמי דאיכא ביניהו דתפילה קצרה בין מעומד בין מהלך, והבינינו מעומד. אלא משמע דבדרך בין הכינינו בין תפילה קצרה בין מעומד בין מהלך, והא דאמרינן הילכתא הבינינו מעומד לא איצטריך הש"ס לפרושי דלא עדיף מתפילת שמונה עשרה, ועל כרחך מיתוקם בעיר דוקא. ואי קשיא דאי הכי פשיטא, וכי עדיף מתפילת שמונה עשרה. לא תיקשי, דכיון דלייט אביי אמאן דמצלי הכינינו ולא הותרה אלא בשעת הדחק או יש לו שום עסק לעשות, הוה אמינא דאפילו מהלך קמשמע לן דאע"פ כן דוקא מעומד, זהו מה שנראה לישב בזה. ומיהו לענין הלכה מסתברא שאפילו שהתפלל מיושב אין צריך לחזור ולהתפלל מעומד, שהרי כתב רש"י ז"ל בההיא דרב אשי [ברכות ל, א ד"ה לא חזינן] דהיינו טעמא שהיה חוזר ומתפלל לפי שלא היתה דעתו מיושבת עליו, וכיון דאנן השתא לא מכוונינן כלל, אדרכה מיחזי כיוהרא לחזור ולהתפלל, ועיין כמה שאכתוב לקמן סימן ק"א סעיף א', וכן כתב בשיירי כנסת הגדולה [בהגב"י אות ב] בשם הרמ"ע מפאנו [סוף סימן יט] והכי נקיטנן, ודלא כפסק המחבר ז"ל:

סימן צה

יבזין רגליו וכו'. כתוב בספר כנסת הגדולה [הגה"ט] מצאתי במדרש חייב אדם לנענע עצמו בשעת תפילה שנאמר [תהלים לה, י] כל עצמותי תאמרנה, וכן מנהג החסידים מנורת המאור נו ג' כלל ג' נחלק [א] פרק (י"ב) [ג]. וכ"כ בספר חסידים סימן נ"ז ע"כ. ובירושלמי [ברכות] פרק תפילת השחר [פרק ד הלכה ג] אהא דתנן ר"ג אומר בכל יום מתפלל אדם שמונה עשרה אמרינן, ולמה שמונה עשרה אמר רבי סימון כנגד שמונה עשרה חוליות שבשדרה שבשעה שאדם עומד ומתפלל צריך לשוח ככולן, מה טעם כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך, ע"כ:

סימן צו

ד כשהוא מתפלל לא יאחז בידו וכו'. כתוב בספר כ"ח דכל דאיכא טירדא דבזיון כתבי הקדש, או היוזק בגופו, או הפסד ממון, אסור לתפסן בידו ואם תפסן צריך לחזור ולהתפלל ע"כ. ואני אומר שכל המוסיף גורע ומהיכן בא לו זה הטעות שצריך לחזור ולהתפלל,

ה צריך לרחוץ ידיו במים. כתב הרמב"ם פ"ד מהלכות תפילה [הלכה ב] רוחץ ידיו במים עד הפרק ואח"כ יתפלל [הלכה ג], במה דברים אמורים שאינו מטהר לתפילה אלא ידיו בלבד, בשאר תפילות חוץ מתפילת שחרית, אבל שחרית רוחץ פניו ידיו ורגליו ואח"כ יתפלל. וכתב רבינו [הספ"ק משנה שם] בשם מגרל עוז [שם ד"ה כתב], שלמד כן מדתניא סוף פרק במה תומנין [שבת ג, ב] רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום משום קונו, שנאמר [משלי טז, ד] כל פעל ה' למענהו וכו', אבל מתוך הסוגיית דהתם משמע דלא לענין תפילת שחרית מיתנייא, אלא דליכא איסור לייפות את עצמו, ותדע שהרי ברייתא זו לא הוזכרה בעיקר דוכתא בכלה מסכת ברכות. ולי נראה דמשמע ליה להרמב"ם דדומיית דקידוש דבעינן ידיים ורגלים [זכאים טו, ב] הכי נמי תפילה, ואינו מחזור דבהרואה [ברכות ט, ב] אמרינן כי משי אפיה לימא וכו' וכן בפרק היה קורא [שם יד, ב] גבי חופר כוך אמרינן הגיע זמן קריאת שמע עולה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא קריאת שמע ומתפלל, וכן אמרינן החם הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלימה יפנה ויטול ידיו וכו'. ואמרינן תו [שם טו, א] כל הנפנה ונוטל ידיו וכו', וכן בסוף פ"ק דברכות [יא, ב] ובפרק הנזכר [שם יד, ב] רב משי ידיה וכו', וכן בסוטה פרק ואלו נאמרים [לט, א] כל כהן שלא נטל ידיו לא ישא את כפיו, וכתב הב"י סימן קכ"ח [ק"א, ב ד"ה ויטול] שדעת הרמב"ם [נשיאת כפים טו, ה] שכל שנטל ידיו שחרית אין צריך לחזור וליטלם. ומדלא לישתמיט חד דוכתא מהני לומר שרוחץ רגליו, משמע ודאי דלא בעינן אלא נטילת ידיים שחרית. והכי נקיטנן וכן עמא דבר:

וה"ש המחבר נד מ"ה חוזר וכו'. לא קיימא לן הכי אלא פחות ממיל חוזר אבל מיל אינו חוזר:

סימן צג

כפינו דאינו צריך לפסוק להתפלל. הדין דין אמת לכולי עלמא שאין צריך להפסיק ולהתפלל, ובמכל שכן מקריאת שמע שנכתבאר לעיל סימן ע' סעיף ד', ועיין מה שכתבתי שם בס"ד:

סימן צד

ה כתוב בכ"י [ד"ה כתוב באהל מועד] בשם אהל מועד [תפלה דרך ג נתיב יב] שהיוצא [לברך] [לדרך] כ"י"ט שני" ללות המת או שיצא באונס, אין מתפלל ז' ברכות של י"ט אלא מעומד דלא גמרינן ז' ברכות משמונה עשרה, ולמד כן ממה שכתבו התוספות ז"ל [ברכות ל, א ד"ה מסמך] על הבינינו. ואינו מחזור, דהא בברייתא פרק תפילת השחר [שם] קתני השכים לדרך מביאין לו שופר ותוקע וכו', עד כאן לא פליגי ת"ק ורשב"א אלא אי מיסמך גאולה לתפילה עדיף, או תפילה מעומד עדיף, אך לכולי עלמא כשיצא לדרך מותר להתפלל אפילו מהלך אפילו תפילת י"ט, וכן כתב הרשב"א בחידושיו ז"ל [שם ד"ה הא] ועיקר. ועיין כמה שאכתוב לקמן סעיף ט' בס"ד:

ה כהנה מכל מקום יהרהר בלבו וכו'. מסתברא שכשיסתלק האונס חוזר ומתפלל, וכמו שכתבתי לעיל סימן ס"ב סעיף ד' לענין קריאת שמע, וע"ש:

ה יש ליהרהר שלא לפסוק עצמו. ומיהו מסתברא דבעל בשר שרי לסמוך וכדלקמן סימן קמ"א סעיף א' יע"ש:

ה מי שהוכרח להתפלל מיושב וכו'. בפרק תפילת השחר [ברכות ל, א] אסיקנא והילכתא הבינינו מעומד תפילה קצרה בין מעומד בין

צד א) בא"ה מועד לא כתב יו"ט שני אלא יו"ט סתם, ועיין כש"ע סימן תקכו סעיף ו שכתב שגם ביו"ט ראשון מותר ללוות המת תוך התחום.

הוצאות משהו מן זנין בשלם
חכ"מ ירושלים

מעשה ובאו בניו של בית ר"ג מבית המשתה אמרו לו לא קרינו את שמע, אמר להם אם לא עלה עמוד השחר חייבין אתם לקרות, אלמא שאם עלה עמוד השחר אינם חייבין, לפי שנמשכו אחר אכילה ושתייה ולא היו שכורים ואנוסים. ועוד צריך להביא הוכחה לזה מהא דאמרין פ"ד דנויר (כג, א) גבי לוט הוא שנתכוון לשם עבירה ופושעים יכשלו במ (הושע יד, ז), ופרכין והא מינס אניס, אלמא דשכור חשוב אנוס ולא מזיד. ומיהו מסתברא ודאי שאם נשתכר ונודע בכיורו שלא יוכל להפיג יינו מעליו עד שיעבור זמן תפילה פשיטא דאין לך מזיד גדול מזה, וכן מוכח בב"י [שם] ודמי להא דמשני במסכת נויר [שם], דגנאי של לוט הוא דלפניא אחרינא לא איבעי למישיח חמרא. ועיין במה שכתבתי סימן צ"ב סעיף א':

ואפילו לא כיון קיימא לן לקמן סימן ק"א [ומ"א סעיף א] שאין צריך לחזור ולהתפלל וכמו שאכתוב שם [ס"ק א] בס"ד: L

סימן צו

ד בסופו אינו יכול וכו'. ומיהו אם נתעטף אין צריך לחזור לתחילת התפלה. וכשיגמור תפילתו ימשמש בו ויברך, ועיין במה שכתבתי סימן ס"ו סעיף ח' בס"ד:

ה מופשטין לאהוריו ומתפלל וכו'. אמרין בירושלמי [ברכות] פרק היה קורא [פרק ב הלכה ה] והוא ששיקל תרין חולקין לאהוריו וחד לקומי ע"כ. ואם הוא משאוי גדול שפורקו מעליו לא יתחיל להתפלל בשעה שפורקו וכמו שכתוב לעיל סוף סימן ס"ג לענין קריאת שמע:

סימן צח

ד ושלא יחוז דבר בינו לקיר וכו'. עיין מה שכתבתי סימן צ' סעיף כ"א. וסיים הטור בכאן שלא יחוז דבר בינו לקרקע דוגמת הקרבן שחציצה פוסלת בינו לרצפה ע"כ. ולא נהירא, דאם כן היינו מחוייבים להתפלל יחפים, דומיא דכהנים שהיו מהלכין יחפין על רצפת העזרה כדי שלא יהא דבר חוצץ בינם לבין הרצפה, כדאיתא בפ"ב דזבחים [נד, א], וכמו שכתב רש"י [ד"ה בית] בפ"ק דשבת [ט, ב] אמתניתין. דמאחזיזין את האור במדורת בית המוקד, ואדרכא בפ"ק דשבת [ו, א] אמרין רבא בר רב הונא רמי פוזמקי ומצלי, וכתבו בתוספות [שם ד"ה רמין] מכאן יש להוכיח שאין להתפלל יחף אלא כתשעה באב ויום הכיפורים, וכן המחבר לעיל סימן צ"א [סעיף ה] כתב שאין ראוי להתפלל ברגלים מגולים, ויפה כיון המחבר ז"ל שהעתיק כל דברי הטור והשמיט זה לפי שאינו מחזור:

ה אף יחשוב ראוי הוא וכו'. ואמרין נמי בפרק אין עומדין [ברכות לב, ב] שכל המאריך בתפילתו ומעיין בה כלומר שמצפה שתעשה בקשתו, סוף בא לידי כאב לב, שנאמר [משלי יג, יב] תוחלת ממוטכה מחלה לב. מאי תקנתיה, יעסוק בתורה שנאמר [שם] ועץ חיים תאווה באה, ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר [שם ג, יח] עץ חיים היא למחזיקים בה, ע"כ:

סימן צט

א שתה יין כדי רביעית א"ל יתפלל. בפרק אין עומדין [ברכות לא, א] ויחשבה עלי לשכורה [שמואל א, יג] מכאן ששיכור אסור להתפלל, ובכלל שיכור היינו אפילו שתה רביעית יין וכדאמרין פרק הדר [עירובין סד, ב] שכור אל יורה והיינו כדי רביעית יין והכי נמי דכוותיהו. גרסינן תו התם [ע"כ] אל תתן את אמתך לפני בת בליעל [שם טו], א"ד אלעזר מכאן לשיכור שמתפלל כאלו עובד עכו"ם, כתיב הכא לפני בת בליעל, וכתיב התם [דברים יג, יד] יצאו אנשים בני בליעל, מה להלן עכו"ם אף כאן עכו"ם ע"כ. ואעפ"י שעוברת זמן התפילה אינו מתפלל, אלא אח"כ יתפלל תפילת תשלומין כדן נאנס. עוד ראיתי דסתם שכור היינו אפילו שתה כדי רביעית יין, מהא דאמרין [פרק ב'] [ד] דתעניות [כו, ב] דכולי עלמא שיכור אסור בנשיאת כפים והוא אפילו שתה כדי רביעית ":

עוד הביא המחבר ראיה בב"י [ד"ה שכור] דשכור חשוב כשוגג ולא כמזיד, מהא דאמרין פ"ק דברכות [ט, א] ההוא זוגא דרבנן

גרסינן בפרק (כל) הדר [עירובין סה, א] א"ר חנינא כל המפיק מגן בשעת גאווה סוגרין וחותרין צרות בעדו, שנאמר [איוב מא, ז] גאווה אפיקי מגינים סגור חתם צר, מאי משמע דהאי אפיק לישנא דסגור הוא, דכתיב [שם ו, טו] באפיק נחלים וכו', ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק אתמר. מאי משמע דהאי מפיק לישנא דגלויי הוא דכתיב [תהלים יח, טז] ויראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל, וכתב רש"י ז"ל [ד"ה] המפיק מגן, המעביר תפילת מגן אברהם שאינו אומרה, בשעת גאווה, בשעת שכרות אינו מתפלל. סוגרין וחותרין צרות בעדו, שלא יבואו עליו. שאינו מפיק איתמר, דהאי מפיק לישנא דגלויי הוא והכי קאמר כל שאינו מגלה תפילה בשעת שכרות כלומר שאינו מתפלל. אפיקי (ים) [מים], גילוי הים כדכתיב ויגלו מוסדות תבל, ע"כ. ופרכין מיכדי בין למר ובין למר קראי משמע, מאי בינייהו, ומשיננן איכא בינייהו דרב ששת, דרב ששת מסר שינתיה לשמעיה, וכתב רש"י ז"ל [ד"ה] מסר שינתיה לשמעיה, אמר לו הניחני לישן מעט וכשיגיע זמן תפילה הקיצני ר' חנינא דאמר אעבורי בעי, לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו. והוסיפו עוד בתוספות ז"ל [שם ד"ה מסר] דאפילו עובר זמן תפילה לא יתפלל דשכור או שתוי חשבינן ליה עד שיעור מאליו, ע"כ. ולענין הלכה קי"ל כר' יוחנן ורב ששת דהוה תרי לגבי חד, ואפילו שיקצנו אחר יכול להתפלל, ולענין קריאת שמע מסתברא דפסוק ראשון דבעי כונה אם קראו בהיותו שכור לא יצא וצריך לחזור ולקרותו, ומפסוק ראשון ואילך יצא, דלא גרע ממתנאם שנתבאר לעיל סימן (ס"ד) [סג] סעיף ה' דיצא, וע"ש. וכל זה כשלא הגיע לשכרותו של לוט, אבל אם הגיע לשכרותו של לוט, כיון דפטור מכל המצוות אם קרא וכירך לא מיפטר בכך שהרי פטור היה באותה שעה, וחייב לחזור ולקרות ולברך:

ב דרך ט"ל ושינה וכו'. בפרק הדר [שם סד, ב] גרסינן אמר רמי בר אבא דרך מיל (ושונה) [ושינה] כל שהוא מפגיץ את היין, אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא ששתה כדי רביעית אבל שתה יותר מרביעית כל שכך שדרך טורדתו ושינה משכרתו. ופרכין ודרך מיל מפגיח את היין, והתניא מעשה בר"ג שהיה רוכב על החמור והיה מהלך מעכו לכזיב וכו', כיון שהגיע לכזיב בא אחד לישאל על נדרו, אמר אחד שעמו כלום שתינו רביעית יין האיטלקי, אמר לו כן, אם כן יטייל אחרינו עד שיפיג ייננו, וטייל אחריהן ג' מילין עד שהגיע לסולמה של צור, כיון שהגיע לסולמה דצור ירד ר"ג מן החמור ונתעטף וישב והתיר לו נדרו. והרבה דברים למדנו באותה שעה, למדנו שרביעית יין האיטלקי משכר, ולמדנו שכור אל יורה, ולמדנו שדרך מפגיח את היין וכו', קתני מיהא שלשה מילין, ומשיננן שאני יין האיטלקי דמשכר טפי. ופרכין תו והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא ששתה רביעית אבל שתה יותר מרביעית כל שכך דרך טורדתו ושינה משכרתו, כלומר וכיון דיין האיטלקי הוה ומשכר טפי הוה ליה כיתור מרביעית, ומשני רכוב שאני. השתא דאתית להכי, לרמי בר אבא נמי לא קשיא, רכוב שאני.

ביראה ובפחד, ולא יניח ידיו על חלציו מפני שהוא דרך יוהרא. עכ"ל. וכן כתבו הטור והשו"ע (פ"ט). ואין זה ענין למ"ש בסימן צ"א (פ"י) דכשיש צער בעולם יש לחבוק ידיו ולא כן בשעת שלום, ע"ש, דבשם הוא ענין אחר כאדם ששוכר אצבעותיו, אבל בכאן הנחה בעלמא הימנית על השמאלית כעומד לפני המלך דרך הכנעה, ולרמוז בזה הכנעת היצר הרע שהוא בצד שמאל [ט"ו סק"ג]. אמנם זהו הכל כמנהג המקומות אין עבדים עומדים לפני אדוניהם [מג"א סק"ג]. ויש שכתבו כשמניח הימנית על השמאלית יהיה הפרק האמצעי משתי זרועותיו נגד פני המתפלל [שם נשם האר"י ז"ל]. ויש

שכתבו לכוף האגודל בתוך פיסת היד [שם נשם הרמ"ק]. ויש לחשוב בלבו רוממתו יתברך ושפלות האדם, ויחשוב בלבו מה אני דל ונבזה בא לבקש מאת מלך מלכי המלכים הקב"ה. ובשעת תפלה יתן עיניו למטה. וקודם שמונה עשרה יתן עיניו לחלונות שככותל [נ"ח פ"ט]. ובתפלה מיושב ישב ג"כ בהכנעה ובדרך ארץ. וטוב לכוין רגליו גם בשעה שאומר קדושה עם הש"ץ. ונכון לעמוד כך עד אחר ברכת האל הקדוש [אליה רנ"ה פק"ו]. ולא יגביה ראשו ויביט למעלה כמביט על הגג, והעושה כן המלאכים מלעיגים עליו [מג"א סק"א נשם ספר חסידים פ"י]:

צו שימנע מעצמו כל הטרדות כרי שיכוין וכו' ב' סעיפים:

א איתא בברכות [נגן]: לא יאחז אדם תפילין בידו וספר תורה בזרועו ויתפללואו, מפני שאין דעתו מיושבת עליו בתפלה, שהרי לכו תמיד עליהן שלא יפלו מידו [נש"י ד"ה 66]. ואיתא שם דגם סכין ומעות וקערה וככר אסור לאחוז בשעת תפלה, מפני שדואג עליהם, שלא יפול הסכין ויזיקנו, והמעות יאבדו, והקערה תשפך, והככר תטנף [שם]. ומשמע דדוקא דבר שיש עבירה בנפילתו כמו ס"ת ותפילין, או דבר שיש נזק לגופו בנפילתו כמו סכין, או היזק ממון כמעות וקערה וככר, אבל דבר שאין שום חשש בנפילתו כמו חוטים ומטפחות מותר. אבל יש מי שאומר דלכתחלה אסור לתפוש שום דבר בידו בשעת שמונה עשרה [נ"ח פ"ט], ובודאי כן הוא, אלא דהגמרא חשבה במה שיש איסור גמור שהטירדא מרובה מזה, אבל לכתחלה אין לתפוש שום דבר בידו. ויש מי שאומר דכל אלו שחשב הש"ס אם תפסן בידו צריך לחזור ולהתפלל [נ"ח פ"ט], ודברים תמוהים הם אפילו לפי זמן הש"ס שהיו חוזרים בשביל חסרון כוונה [ט"ו סק"א ואליה רנ"ה פ"ט].

וכן מתבאר מדברי הרמב"ם (פ"ה פ"ה), אלא א"כ אמר שלא כיון בשביל זה דאז לפי זמנם חוזר, ואנו אין חוזרין בשביל חסרון כוונה כמ"ש בסימן צ"ג סעיף ב' ע"שוי"א:

ב אמרינן בסוכה [מ"א]: דלולב בסוכות מותר לאחוז בידו בשעת התפלה, ואע"פ שאם יפול יכול להיות שיחפסל ולכו טרוד בזה, מ"מ כיון שהאחיזה בידו היא מצוה בזמנה אינו נטרד בשבילו. ומזה למדנו שמוותר לאחוז בידו בשעת שמונה עשרה סידור או מחזור להתפלל מתוכו, דכיון שאוחזו לצורך תפלה זו פשיטא דלא גרע מלולב דמשום דליקחתו מצוה לא טריד, כ"ש מצוה השייך לעצם התפלה למי שרגיל להתפלל רק מן הסידור. וצריך לאחוז קודם שמונה עשרה, אבל בתוך השמונה עשרה לא יחזיר אחריו בעמדו בשמונה עשרה. אך אם היה מוכן מקודם במקום שמתפלל, אז מותר ליטלו אף באמצע שמונה עשרה. וכבר בארנו בסוף סימן צ"ג דלענין להתפלל מן הסידור או להתפלל בע"פ תלוי לפי טבעי בני אדם, ע"ש:

פסקי משנה ברורה

[א] במשנ"ב (פק"ה): בפמ"ג כתב דה"ה בשעת קר"ש ופסוקי דזמרה. [ב] במשנ"ב (פק"ו): וכדיעבד אין צריך לחזור ולהתפלל אם לא שידוע שעי"ז לא כיון באבות. ובשעה"צ

[א] במשנ"ב (פק"ה): בפמ"ג כתב דה"ה בשעת קר"ש ופסוקי דזמרה. [ב] במשנ"ב (פק"ו): וכדיעבד אין צריך לחזור ולהתפלל אם לא שידוע שעי"ז לא כיון באבות. ובשעה"צ

צו של

א כיון שצריך לעמוד המלך, לכן א באמצע התפלה. וגיהוק מפיו בקול ומריח ריח המשקה ששתה, וב גרעבצ"ן. ופיהוק הוא ומוציא רוח קל כהאדם לזה גענעצ"ן. והאיסו לרצונו ולא כשהוא א שייך אונס שיכול להעו פיהוק הוא מוכרח לעע יניח ידו על פיו שלא וזהו מפני ההכרח, אבל יניח ידו סמוך לפיו, ו לחי התחתון בשעת הו הרוח. ומה שמקצת ו עושים זה מפני גאוה א דרכם גם לפרוש יז ולצדדים, מפני שדרך ה פותחים פיהם הרבה ו דאי אפשר להנ

ב ודע דזה שכתבנו ד דקדקתי מלשון שכתב לא יגהק ולא י מתוך אונס וכו', ע"ש ג"כ משמע דבגיהוק לי הרמב"ם בפ"ד (פ"ה) וכ כן, וכן מבואר מלשון ו שניהם אומר דאונס מו מעיד כרבינו הב"י, לאנוס עצמו. ולכן ג"ל דצריך לאנס את עצו כשיושבין במסיבה וצ עצמו לבלי לגהק מפני והש"ס והפוסקים שאמ כן הוא דאם האונס גו ידו על פיו ויגהק, ורב

מגנוג פריזאן
17 131

ספר

תורת חיים

והוא חיבור נפלא על שלחן ערוך אורח חיים
 המהדורא הזאת יכלול בתוכו כל ד' חלקי הספר
 כרך א: מסימן א' עד סימן ר"ב
 כרך ב: מסימן ר"ב עד סימן רס"ה, ומסימן תקמ"ט עד סימן ת"ד

כל אלה מעשי תקפו ונבורתו של
 הנאון האדיר, חריף ובקי עצום, צדיק ועניו, כקש"ת

רבי יעקב שלום סופר זצוק"ל

ראב"ד ק"ק פעסט יצ"ו
 בנו של נאון ישראל וקדושו, ציס"ע, רבן של ישראל
 מרן רבי חיים סופר זצוקלה"ה
 בעל שו"ת מחנה חיים וש"א"ם

עם ספר

גליוני תורת חיים

והוא הנהגות וציונים על שלחן ערוך אורח חיים ח"ג
 המופיעים בזה לראשונה מעצם כתב יד קדשו

ובסוף הכרך הראשון הוספנו ליקוטים על שו"ע או"ח
 מספרי דו"ו הנה"ק רבי נפתלי בן הה"צ רבי פישל סופר מפרעשבורג זצ"ל
 אחי אבי המחבר, מגדולי תלמידי מרן הת"ס זי"ע

יצא לאור בשנת תשס"ב לפ"ק, על ידי

יוסף יודא סופר

בלאאמ"ר הנה"צ רבי אליעזר ישראל מרדכי אפרים פישל זצ"ל, הי"ד

הכיל רמזא החילוק בין יטל לטון או לא והאי תנא דלמי קא מלי ולולב
 צידו שיער כפשו וידע שיטתו שפיר חפליהו הבס שלולב צידו ובחמה הא
 דהני לא יאסח ובי גיב הרץ כן צאס יודע שזיל לטון רשאי ליקח צידו
 רק קהמחא אקור ואין חילוק בין לולב לשאר דצריה אכל מתיי הגמי משמע
 דלא יאסח אפי' צריה לו שיכול לטון, וקסא מהכיח דגס אז יהי אקור
 ועכיח דצור שיהי ונעריד אורח ולא מלי מטון, ומשאיכ בלולב מלי מטון
 יען דלא מטריד, ואיכ בלולב אפי' לכחילה שרי ובהכך דלא יאסח וכו'
 אפי' דנעריד לא ילא, [ואין להקשות להצמיח מסי' עי' בחתן דהאס צפי'
 אמרו חס חולה לקרות קורא יען דעודד רק ערדא דמחשבה צעלואח]:
(ג) מפני שלבו עליהם שלא יפלו, ושאר דברי' גאס יפלו לא יהי צהס
 הפקר פלגו הראשונים והאחרונים חס מותר להחפלה, ועשיה דהיה
 בכבר והווקס נקי שאס יפול לא יעוק גיב כן יעשה, והניז בקרקע הצוא
 ראי' מסי' לז דכל משא אקור לעלול לפצו יעיש ולז' להצין סס מושס
 כציד הושא אקור דמוכע אורח ובלטון ענדי' סס אכל ומיל דצדד שאין
 צו מושא:

כתב

צבדי צסס ומריי מולכי דאל יחפלה וישז חילוק לפצו כשעה
 שומחפלה שמייע והא דבי התוקי צפיק דצביה דמורה להצוא קצרי
 לציביבי חיינו שלא כשעה חפילה שמייע יעיש ומיה דאמרו חבילי צבדי'
 ושמע דאס איכס צידו לא חיישי' שפלו דצרי' ויערוד צמחשבה, וכיון
 שקורג עיניו כשעה חפילה וקיר ומחשבותיו מעלודיוכין רק לוועלה מהכיח
 שמושע שיערוד צמחשבה שלא יפול החיטוק, ואולי שכלאיה יהי' מנצללי
 אורח וענדיח ליה אי דקליה קרח חגר על הענדיח ירדי לציביבי':
(ד) מותר לאסח מחזיר וכו' כן כי צהידי והציי כי דגס ומריי מוכח כן
 ערמיח, ואולי יל דצרי' מיירי שוכיח המחזיר על השטענדער אז על
 הכחיל עקי' ללא קכיא, וגס האריי הי' מחפלה מוסך קידור ענדיח לבי צ'
 ולא לקח צידו הקידור דהא הניח ירו הימניה על השמאלי ענדיח ליה צ'
 אכל כצביח צכוכה סס כי צפי' דקידור חפילה רשאי ליקח צידו דלא
 חיישי' שיערוד יעיש:

סי צח

(ז) דהי הפסק, ואס ענר והשענף צו כיל שאיל להחחיל ווחחילה הצרכה
 חלא גומר והולך וכו' (איר) וכן כי הפריח יעיש ועל הטליה יצרך אחר
 השמייע דיושמש צו ויצרך עקי' קצ:

סי צו

(א) ואס איח לו שלא לרוק, ענחיו פיר הי סהקשה כיון דגס צרקקה
 יס חילוק בין רציו לאכסו אחלי לא משכי הגמי צדק כיד דאמרו
 חלא רק חרק קשרי, יתכן כמו צמנהק וצוהפקה כלן לרציו כלן לאונקו
 יעיש ולעניד דמשה פיי רשיי סס עניח דצרי רק עני קרקע וזה לא
 מתיי סחי' דהיי לאונקו דמשה לא הי' לרוק עני קרקע דהא רק חפליהו
 כאלו רק צפי המנהך, ועיי' הי' הגמי דלעולם גס צמנהק אל ירוק עני
 קרקע חלא מנלי צמחשבה, רק רבי אמר דעתי' ופתקי' ורק לחחורי'
 [ועיי' צצה]:
(ב) צעבין שלא יהי' נראה, ואס יס לו כקוה צפייע כמו סטיהג' צאלה
 הארביה יכול להניח סס הרוק אעפי' שרלחה על הבקוח חך לרוך
 שיכרוך הבקוח שלא יאס הרוק נראה צמון (עיה) וענדיח די' כיון שעשוי
 לכך אפשר אין צו מושס מיילוק גסס שהרוק נראה יעיש, וישר דרלי'
 דצרי עיה דמה הוה דעשו' לכך ואיט מואוס לרדי' אכל גבי אחר' דרלי'
 מואוס [ומודך מוסך לכרוך הבקוח אעפי' שעשוי לכך וכמו צדק עני קרקע
 שלא כשעה חפילה] ואיכ איטי רשאי להחפלה חס איטי מלרע הבקוח
 דגער מורקי' לחחורי':

כתב כהלקיע חיח קי' ירד דאין להחפלה צצריה דכשו שאמרו דאין
 ארס רשאי ליפול על פצו חליכ ומנעמו לו סיהי' נענה כיחשע
 צן סון מעעס זה גיב אין להתיר הצרכה אכל עומד שפיר מיקרי גסס דכרע
 על צרכיו כיון דרוצ גופו צמיהה יעיש ועיי' צחירעקיא קי' פיט צסס צאר
 סעע קי' עיר דאין חלו ומחפלי' צפריסח כפיס כיון דעבשי האוונת יעיש'
 כן ומנטי' חביל צפיק לא תקיס לך מליה יעיש וקרו דנעעס זה אין
 להחפלה חיו צצריה:
(ב) יחפלה דרך חסטי' כי הציה דאס לא אמר צלשון חסטי' אפי'
 דנעריד אין חפליהו חפילה ולי' דריחא (עיח) עפויני איח די'
 דלכחילה יעשה ויה שמוטל עליו וצדעיד איטי חור ומחפלה יעיש ומנדיח
 דכחז דאס איטי מחפלה צמחטי' איטי כיון שמוע דרלי' דנעריד איטי
 ומנעב, ומחטי' סכחז אחר דין זה ואחר שיעשה כל זה מונעמו לו שחנקבל
 חפליהו ונראה קלה שכל דצרי' איכס ומנעב' חפליהו דנעריד חלא
 לכחילה וכדי שחנקבל חפליהו, ועיי' צשטוריק צדק ביצ כל שאינו יכול
 לוננה צלשון חסטי' ומחטי' הבא קאמר אין חפליהו מקיצל כיון שאיטי
 חסטי' עכיד דריחא אונר צמנהק צדק כיה כל שחפליהו קעב אין חפליהו
 חסטי', ולילא דנוקחפיחא הייח אונר דלגריקת חסטי' ושטוריק, כל שאיטי
 יטל לוננה, ומשמע גסס שאיטי מחפלה חסטי' כיון שיכול להחפלה חסטי'
 היה חפליהו חסטי' וכמו לרצה ורי יוסק דאמרו כל שאיטי יטל למדש צה
 דצר אעני שאיטי ומדש חלא כיון שיכול למדש לא מקרי עיר חפליהו קעב
 היה חס יטל לחחורה צלשון חסטי' גיב לא היה עוד חפליהו קעב:

(ג) וכסוכ לפני דאקור, כי הגיח ועיח דאס איח לשמחילו חרוק לימיט
 ואס איח לימיט גס לפני' שרי יעיש ולעמיד מחר' לא נראה כן דכי'
 שאין לרוק צסוס ענין חלא כשהוא חטס ולאחר' או לרד שמאל יעיש
 משמע דלימיט ולפניו אקור אפי' כשהוא חטס, וזיל היושלמי צספיא אחר
 ריה אזי ראיטי חס רבי מוסק ומעטט וסוק ירו על פיו אכל לא חרוק,
 רי יוסק אחר אפי' חרוק כדי שיחא כסוק נקי לפצו אקור לחחורי' ומותר
 לימיט אקור לשמחלו ומותר וכו' ונראה דריי' וריח לא פלינו דהא צמני'
 דידו אחר ריה ענבמו שרלחה חס רבי שרק, חלא גס הי' מודה דצמכס
 רקיקה שרי, ועיי' אחר ריי אפי' חרוק כדי שיחא כסוק נקי כלינו היי'
 שהא חוכס אעפי' כ לפצו ולימין אקור וליטי מותר רק לחחורי' או לשמחלו,
 דלליכ האך שיד' לונר אקור חס יס גוי' דמותר כמנען, והניח כי כיון
 דאיח לו להחפלה צלא רקיקה ומותר גס לפצו חס הוא חטס וחרוק לכך
 יעיש וכיע היחבן שאיטי לו להחפלה, והרצנים צפיד כחז שוריק לחחורי'
 יי' חלא יחוויר צחפילה ונונלא טרוד, וכיון דאיסוקי יס דצדד איכ חטס

ועיי' צשעה צסס ומריי מולכי דאל יחפלה וישז חילוק לפצו כשעה
 שומחפלה שמייע והא דבי התוקי צפיק דצביה דמורה להצוא קצרי
 לציביבי חיינו שלא כשעה חפילה שמייע יעיש ומיה דאמרו חבילי צבדי'
 ושמע דאס איכס צידו לא חיישי' שפלו דצרי' ויערוד צמחשבה, וכיון
 שקורג עיניו כשעה חפילה וקיר ומחשבותיו מעלודיוכין רק לוועלה מהכיח
 שמושע שיערוד צמחשבה שלא יפול החיטוק, ואולי שכלאיה יהי' מנצללי
 אורח וענדיח ליה אי דקליה קרח חגר על הענדיח ירדי לציביבי':
(ד) מותר לאסח מחזיר וכו' כן כי צהידי והציי כי דגס ומריי מוכח כן
 ערמיח, ואולי יל דצרי' מיירי שוכיח המחזיר על השטענדער אז על
 הכחיל עקי' ללא קכיא, וגס האריי הי' מחפלה מוסך קידור ענדיח לבי צ'
 ולא לקח צידו הקידור דהא הניח ירו הימניה על השמאלי ענדיח ליה צ'
 אכל כצביח צכוכה סס כי צפי' דקידור חפילה רשאי ליקח צידו דלא
 חיישי' שיערוד יעיש:

ועשיל למה יחפלה שטיח [ועיי' דמנחם לזה צחיק דף כז עיי']:

בעזהש"ת

זה השער לד' צדיקים יבואו בו

ספר

ויברך דוד

ח"א

על שאלות המצויות מידי יום ביזמו

בהלכות תפלה

לפי סדר השו"ע סימנים פ"ח-ק"ו

מהדורות לאנא

כל אלה חוברו יחדיו בעזרת ד' יתברך ויתעלה

ע"י הצעיר באלפי

ישראל דוד הארפענעם

רב דביהמ"ד "ישראל והזמנים"

מח"ס ישראל והזמנים ג"ח, שו"ת ויברך דוד ב"ח

ספר חינוך ישראל, ס' נשמת ישראל, שו"ת מקדש ישראל ח"ח

שו"ת נשמת שבת ד' חלקים, ושא"ס

ט"ו שבט תשפ"א לפ"ק

ברוקלין ניו

החזור מן הכולל מהו הספר שג

לכאורה היה מקום מקפדין (ו) שיש לאדם פחד גדול צריכין להתענות אם ינ סימן רע) משא"כ סו מבואר בתשו' תרה"ד (דה"ה לכל כתבי הקודש (פי' סידורים, כשאוהז להתפלל מתוכם) וא ובלבוש, ועיי"ש בכיאוו אם נופלים יש בזיון, וד אותן מפני הדליקה עיי מהו בספרי דפוס של ה שאין קדושתן חמיר כל דוד ח"א סי' קי"ד) וע' על חוטמו בתי עיניו ויטרד, ועל כן מן הנ מסגרת סביב [וכן כ באופן שלא תפול נ

ולפ"מ שהכאנו למע חו"י דבתפי' בידו בעינייהו, משא" שאז אפילו אם יפלו ממילא שכל שכן ב (פלעסטיק) שאין קו ללומדי תורה שנוט וחוששים שכשיגיעו ל מקום להניח שם ספרו דרך אמצעת שק, ש בעו

מיהו כשיש לו שוי שם מהוייב ל שמה יגנבוהו ממנו

שימנע כל הטירדות כדי שיכוון

או"ח סימן צ"ו

סימן ר"א

שאלה - עיונים באיסור להחזיק חפץ בידו בשעה שמתפלל (שמונ"ע).

תשובה - כל דבר שיש חשש שתפול ארצה ויטרד, או תופסד

אסור להחזיקו בידו. מבואר בשו"ע (סי' צ"ו ס"א) דכשמתפלל לא יאחו בידו לא תפילין (שעלולין ליפול ולהתבזות) ולא ספרי קודש, ולא קערה מלאה, ולא סכין ומעות וככר שלבו עליהם שלא יפלו ויטרד ותבטל כוונתו [אבל מותר לאחוז בידו לולב בחג דמצוה נינהו ולא טריד (סוכה דף מא:)] ועיי"ש ברש"י דמתוך שחביבה המצוה עליו אין משאה ושימורה כבד עליו ולא טריד (מלכוון)], ובב"י מביא מחלוקת בין רש"י לרבינו יונה מהו שיאחו בשעת התפלה שאר דברים שאין בהם הפסד או בזיון ספרי קודש אם יפלו, דלרש"י מותר, ולר"י אף כה"ג אסור בכל דבר, משום שממעט כוונת התפלה, ובב"ח כ' דלכתחלה נקטינן לחומרא כר"י, אבל בדיעבד יצא בשאר דברים (אם לא בכתבי קודש או דבר שיוכל להגיע עיי"כ לידי הפסד או היוק דצריך לחזור ולהתפלל), ובטו"ז (סק"ב) הסכים לרבינו יונה דכל דבר אסור (אלא שחולק על הב"ח שמצריך לחזור ולהתפלל, וכן חלקו עליו בפר"ח ובמא"מ) וכן מביא בא"ר (סק"ב) מסמ"ק, וכ"כ בערוה"ש דלכתחלה אסור בכל דבר, ובדיעבד יצא בכל אופן, וכ"פ בא"ר (סק"א) ובש"א.

וכ' בס' מקור חיים לבעל חו"י דכל הקפידא שאוחז בהתפילין כמות שהן, משא"כ בכיס שלהן עיי"ש [פי' שאפילו אם יפלו מידו ליכא איסור כל כך (וכדכתב בס"י כ"ז ובס"י מ"ד שתפילין שנפלו לארץ בעודן בכיסן אי"ע להתענות)].

כשמתפלל בעת הצורך במסילת הברזל, או בעיר-פאר"ט ומתיירא שאם יניח מידו את הכיס שלו הנקרא ברע"פ-טא"ש (או הלעפ-טא"פ) יגנבוהו. הנה אם יניחו מידו הלא לא יוכל לכוון כראוי, וי"ל שמה"ט עדיף שיחזיקו בידו כל זמן התפלה כדי שלא יבוא לידי בלבול הכוונה, אבל לעומ"ז גם כשיחזיקו בידו יש חשש בלבול כוונה שיחשוש שמה תפול מידו ותשבר כמו שאסור להחזיק בידו סכין ומעות בשעת התפלה. שו"ר בפמ"ג (משב"ז סק"ג) שהניח בצ"ע אם מותר ליקח בידו ס"ת ותפילין אם ירא מגניבה, וצ"ל שס"ל דכיון שתקנו חז"ל לאיסור אין היתר בדבר, ובס' תורת חיים כ' שי"ל שס"ל דטוב יותר שלא יתפלל מאילו יתפלל בלא כוונה (או"ד שבמקום חשש גניבה מצוה לשמרם בידו, ושוב הוי כנטילת לולב דמותר).

ואם אפשר נראה שיתפלל בדרך ישיבה, ויחזיק בו בשעת התפלה.

עוד עצה שיניחו לפניו על הקרקע בין רגליו, או ע"ג כסא, ולא יעצום עיניו בתפלתו אלא יביט עליה, שאז לא יעלו על דעת גנב לחוטפו (שמסתבר שאין איסור בהבטה לחוץ לתועלת התפלה).

החוזר מן הכולל מהו שיתפלל מנחה כשבידו מהו לאשה לאחוז פאקעט-בו"ק בידה → כשמתפללת שמונ"ע. הספר שלמד מתוכה

לכאורה היה מקום לומר דרך ס"ת ותפילין מקפדינן (וכן במילי דפסידא) מפני שיש לאדם פחד גדול בנפילתם לארץ, שהרי צריכין להתענות אם יפלו לארץ (וממילא שהוא סימן רע) משא"כ סתם ספרים, מיהו בהדיא מבוואר בתשו' תרה"ד (סי' י"ז) דס"ת לאו דוקא, דה"ה לכל כתבי הקודש, ואפילו מחזורים ותפלות (פי' סידורים, כשאוחזם לשמירה, משא"כ כדי להתפלל מתוכם) ואיפסקה בשו"ע וברמ"א ובלבוש, ועיי"ש בכיאר הגר"א דכל כתבי הקודש אם נופלים יש בזיון, וה"ה לכל ספר וכו' שמצילין אותן מפני הדליקה עיי"ש, ולפי"ז עדיין יש לדון מהו בספרי דפוס של זמנינו (שהוא ע"י אפסע"ט) שאין קדושתן חמיר כל כך (עמש"כ בשו"ת ויברך דוד ח"א סי' קי"ד) וע' אחרונים שדנו מהו לשום על חוטמו בתי עיניים שעלול שיפלו מחוטמו ויטרד, ועל כן מן הנכון ללבוש בתי עינים עם מסגרת סביב [וכן כשלוש טלית יתעטף בו באופן שלא תפול מעליו באמצע שמונ"ע].

ולפ"מ שהבאנו למעלה מס' מקור חיים לבעל חו"י דבתפילין הקפידא רק כשאוחזן בידו בעיניו, משא"כ בכיס שלהן עיי"ש נפי' שאז אפילו אם יפלו מידו ליכא איסור כל כך] ממילא שכל שכן בספרים אם מונחים בשק (פלעסטיק) שאין קפידא, ממילא שיש עצה ללומדי תורה שנוטלים עמם ספרי הלימוד וחוששים שכשיגיעו לביהכ"נ להתפלל לא ימצאו מקום להניח שם ספרי הלימוד שלהם, שיוטלום דרך אמצעת שק, שאז מותרים להחזיקם בידו בעת תפלתם.

מיהו כשיש לו שולחן או שאר מקום להניחו שם מחוייב לעשות כן, דבזה"ז אין חשש שמא יגנבוהו ממנו וע"ע בס' כפה"ח (סק"ד).

★

תשובה - בפאקעט-באק מפואר יש לדון להקל. תלוי לפי טעמי האיסור, דלהטעם (דרש"י) משום חשש שיפול מידו ויטרד, י"ל שגם בזה איסור, אבל להטעם מפני שצריך שיעמוד כעומד בפני המלך, הלא דרך נשים לעמוד כן בפני המלך (בפאקוט-באק יפה ומפואר), ואף להאוסרים בכל דבר (כרבינו יונה) אולי בזה שהנשים רגילין בזה כל היום, וגם יש להם בית אחיזה מיוחדת דלא מטריד, מסתבר דמותר לכו"ע.

מהו בברכות קר"ש ופסוקד"ז (באמירת יקום פורקן). בפשטות האיסור דוקא בחלקי התפלה שמעכבת הכוונה, כגון תפלת שמונ"ע וקר"ש (עכ"פ פרשה ראשונה), מיהו בפמ"ג (הובא במ"ב סק"א) 'אוסר' הנ"ל גם בשעת אמירת קר"ש ופסוקי דזמרה' עיי"כ, ולא ידענא אם כוונתו לאיסור גמור, שלא מצינו בהדיא חובת כוונה באמירת פסוקד"ז (מלבד בפסוק פותח את ידיך), ובכלל אמירת פסוקד"ז אינה תקנה מפורשת מימי חז"ל [ואל תשיבני ממה שכ' הטו"ז בנוגע אחיות ס"ת בשעת אמירת יקום פורקן] ועשיית 'מי שבירך', שכנראה מדבריו שדן רק למה עושין כן לכתחלה, שאין זה הידור לעשות דבר שמתנגד למשאהז"ל לגבי תפלות שמונ"ע, ולמה יעשה כן בשאר תפלות, עוי"ל דאף הטו"ז לא קאמר רק לגבי הנ"ל שהם תפלות ובקשות, שבתפלות ובקשות עיקר הן כוונת הלב, וכמבואר בדברינו במאמר כבוד ביהמ"ד מהרבה מקומות בש"ס ופוסקים], שו"ר בס' הליכות שלמה (פ"ז דבה"ל סק"ד) שתמה ע"ד הפמ"ג דשאני תפלה דבעי כוונה טפי, ונוטה להקל אפילו בקר"ש דסגי לכוון בפסוק ראשון בלבד, ועכ"פ בפסוקד"ז מנא ליה לאיסור עיי"ש, ומוכח שמיקל נמי בשעת אמירת ברכות קר"ש [מיהו ממה

קפידא
בכיס
ליכא
מ"ד
אי"ע
ל, או
יניח
ז (או)
הלא
חזיק
לכול
חשש
זשבה
זשעת
הניח
ירא
איסור
ס"ל
כוונה
בידו,
חזיק
או
אלא
טפו
עלת

שמבואר בשו"ע סי' ס"ג (ס"ז) דמותר לעסוק במלאכתו בשעת אמירת ברכות קר"ש (חוץ בשעה שקורא פרשה ראשונה של קר"ש) י"ל דמשום ביטול מלאכה הקילו יותר, ושם בס"ט מבואר שהכחף אע"פ שקורא קר"ש כשמשאו על כתיפו, אבל לא יתחיל לקרות לא בשעה שטוען ולא בשעה שפורק מפני שאן לבו מיושב, אלא שיל"ד דבעלמא מבואר בטור"ז סי' קצ"א דבכל תפלה או עשיית מצוה לא יתעסק בדבר אחר שזה מורה על עשייתו המצוה בלי כוונה, אלא דרך עראי ומקרה (וזה נכלל במאה"פ ואם תלכו עמי בקרי וגו') ובמק"א כתבנו בזה].

תינוק. שאלה: אשה שעומדת להתחיל שמונ"ע ובינתיים התחיל בנה לבכות האם מותרת להתפלל כשמחזקת התינוק בידה, לכאורה אסור כמו כל דבר שלבו עליהם שלא יפלו (דמיטרד ומתבטל כוונתו), מיהו אם השעה עוברת (או שאח"כ לא תוכל כלל להתפלל) ומרגשת שבכיית הילד תפריע אותה ביותר שיש להתיר.

וי"ע הנמצא במקום מסוכן לעזוב התינוק על הקרקע ולהתפלל (כגון בעירפאר"ט) ואין לו עצה אחרת להתפלל אא"כ יחזיק התינוק בידו האם ככה"ג שפיר דמי להתפלל כשמחזיק התינוק בידו כיון שאין לו ברירה אחרת (ולא נראה לומר דאם אין לו מי שישמור על התינוק הוא פטור לגמרי מן התפלה משום עוסק במצוה, שמירת התינוק) [שו"ר בס' גם אני אודך (דיין, סי' ב')] שדן בזה ודעתו שאסור לו להתפלל כשהתינוק בידו, שהתינוק יבלבלו מכמה פנים (ומה"ט כ' כמה אחרונים ובברכ"י שאסור להושיב תינוק לפניו בשעת התפלה) ועיי"ש שלא שייך להקל ככה"ג משום שהדבר חביב עליו כמו לולב בחג (כבמס' סוכה דף מא.), ובס' רגשי לב מביא מהגרח"פ שיינבערג ז"ל שאם התינוק בוכה והשעה עוברת ואחיות התינוק אינה מפריע כוונתה מותרת לאחוז התינוק, ומשם בעל מועדים וזמנים שליט"א מביא שבכנ"ל רק בצניעה (בבית) מותרת לאחוז תינוק בשעת התפלה.

ומסתבר דמותר להתפלל כשהתינוק נמצא (לפניו, או על הגב) בסל המיוחד לתינוקות, דבכה"ג ליכא החשש שמתירא שמא יפול התינוק מידו.

ובעיקר הדבר לא הבנתי למה פתאום ניהוש שתפול החפץ מידו ארצה (שזה יבטל כוונתו) והלא בכל יום ויום האדם מחזיק חפצים בידו ואינם נופלים מידו, וחשבתי שזה עצמו שהאדם צריך ליתן דעתו לאמץ אצבעותיו אהודי כדי שיוכל להתחזיק החפץ בידו, מחשבה קלה הזאת הוי ביטול כוונה, שבשעת תפלתו צריך האדם ליתן מאה אחוז מריכוז מחשבתו רק לתיבות התפלה, ולא שום צד מחשבה קלה אחרת [ובאמת בתרמל התלוי בגופו (על צווארו או כתפיו) שאי"צ לזה שום התמסרות ומחשבה אחרת אין בזה שאלה].

להתפלל מתוך סמארט-פאו"ן נראה דלאו שפיר דמי להתפלל שמונ"ע מתוך כלי הנקרא סמארטפאון (בתורת סידור) מאחר שהאדם האוחזו מיטרד להזהר שלא תפול מידו ותשבר (מלבד מה שהוא כלי המביאה השחתה נראה, ולהתפלל מתוכה הוא בבחינת 'אין קטיגור נעשה סניגור') ורק סידור התפלה שכל כולו תפלה מותר (כמבואר בשו"ע) משא"כ כלי הנ"ל שמחזיק בתוכה הרבה אינפארמאציה החוש מעידי שמיטרד בשבילה שלא תפול מידו (ועוד שהוא מוקצה מחמת מיאוס, ובס' דרך פקודיך שאסור להתפלל בחדר נגד חוברת שיש בתוכה תמונות תועבות וכו' בבחינת ולא יראה בך ערות דבר ושכ מאחר"ך וגו' ואכ"מ) [וע"ע בזה בקובץ אור ישראל (גליון ע"ה ע' עד) להתפלל מכלי זה או באיפון].

L
* * *

סימן ר"ב

שאלה - בשמחת שבע ברכות (או בר-מצוה, תנאים) מהו להתפלל מנחה או ערבית בהאולם

(שהעזר"נ חלוק נשים מדברים ו האנשים ומבל

תשובה - לא במקו

וילכו להתפלל נ

הנה מדינא לשמוע י רק קול "זמר" באשו אבל בס' קובץ הלכו ל"ו) כתבנו לדון ד (לאכין וכש"כ ז

ובכ"ל יש להביא ז"ל (בשו"י

נשים לזמר בעזרת

"רבשעת התפלה" א

אשה (אפילו פנויה

דבעלמא מותר) "כי

שבת והוראה שמת

אפילו באשתו טהו

השי"ת ולא תקובל נ

הנשים מן האנשים

יבואו לידי הרהור נ

נרחית רח"ל. זהו

הנשים כביהכ"נ שלו

שלהן וכו' עכ"ל"ק. ו

ללמוד לנידונינו ש

ועוד בלאו הכי לא

שיפרענו מכו

בכו

וי"ע לאחר שסיינ

להתפלל שו

מפטפסות המבלבלו

לביהכ"נ להתפלל ז

גאו

ובס' ישראל קדוש

גרידא אס ו